

uvæsentligt, i mange Tilfælde endog afgjørende, Hensyn til de Udtalelser, der maatte fremkomme fra vedkommende Minister; der er derimod andre Spørgsmaal, hvor dette ikke kan være Tilfældet. Jeg tilstaaer, at jeg ikke endnu har med Bestemthed opfattet, hvorvidt overhovedet den høitærede Kirke- og Underviisningsminister troer at kunne overtage Ansvaret for Udstedelsen af en Lovbestemmelse om denne Sag af et saadant Indhold, som han forøvrigt maatte billige; i Modsætning til dette Indholds vedvarende Fastsættelse ved Anordning, og der er maastee heller ikke nogen tvingende Opfordring for ham til nu bestemt herom at udtale sig. Men hvad enten den ærede Minister i saa Henseende maatte erklære sig for det bekræftende Resultat eller for det modsatte, saa er jeg for mit Vedkommende paa det Reue med mig selv om, at jeg ikke vil kunne stemme for at overføre Anordningens Indhold i Lovgivnings-Form, selv om der ikke var Noget at indvende fra Indholdets Side. Det er væsentlig dette Spørgsmaal, om Lov eller Anordning, som foreligger her. Der har vel tillige fundet Forhandlinger Sted om Indholdet af den ældre Anordning, navnlig om visse Enkeltheder, der antages at kunne finde en Hensigtsmæssigere Ordning, i hvilken Henseende den høitærede Minister selv har ydet sit Bidrag til Sagens Behandling, Enkeltheder, som det staaer til ham at optage til hertilgørende Overvejelse og derefter til Afgjørelse i den samme Anordnings Form, hvori den tidligere Bestemmelse er udstedt. Spørgsmaalet er imidlertid her ikke nærmest om, hvilket Indhold der er det hensigtsmæssigste; her er som sagt nærmest Spørgsmaal om en Forandring i Formen, og i saa Henseende er det min Overbeviisning, at Rigsdagen for Tiden i det Hele bør være meget varsom med at tage Initiativet til enkelte kirkelige Love, og under de Tvivl, der maae være om Grændsen, vil jeg for Tiden ikke tage Deel i en legislativ Fastfættelse af de Spørgsmaal, der have fundet en i alt Fald foreløbig Afgjørelse væsentlig ved den her foreliggende Anordning. Der er med Hensyn til Fortolkningen af Grundloven mange Punkter, hvor det maa erkjendes, at der kan reises Tvivl. Der kan fremfor Alt reises Tvivl,

saasomt man blot holder sig til de enkelte Ord og Udtalelser. Jeg er nu — det tør jeg sige — ingenlunde saa tilbøjelig med Hensyn til saadanne Fortolkninger af enkelte Grundlovs-spørgsmaal, at jeg, fordi jeg bestemmer mig for et vist Resultat, slet ikke skulde kunne erkjende, at der i det enkelte Tilfælde kan være store Tvivl; men jeg tilstaaer, at for mig kan Fortolkningen af Grundloven i dette Punkt, der oftere har været omfaldt, slet ikke være tvivlsom. Naar det i Grundlovens § 80 hedder, „at Folketings Forsatning ordnes ved Lov“, saa er, som sagt, for mig Fortolkningen heraf slet ikke tvivlsom. Jeg mener, at det er aldeles klart, at man maa tage Hensyn til de historiske Forhold, hvorunder Grundloven, saavel i det Hele, som med Hensyn til dette Punkt, blev til. Jeg maa bede, at man vil erindre den Tilstand, som ved den ældre Forsatning var givet for Stat og Kirke, med eet Ord Kongeloven, at man vil erindre den fuldstændige Omdannelse af den Kongelov, som traadte ilde ved Grundloven. I mange Punkter siger man jo, at den Frihed, som indførtes ved Grundloven, blev, om jeg maa bruge et fremmed Ord, som Alle forstaae, improviseret, at man ligesom usforberedt vandt en Frihed, uden ret at vide, hvorledes man var kommen til den. Dette er efter min Overbeviisning i det Hele ikke Tilfældet; vi vare paa mange forskellige Maader forberedte, hvad der vilde være mig let at paavise, dersom der her var Stedet dertil, og jeg tør sige, at fremfor Alt var den større kirkelige Frihed forberedt; jeg paastaar, at alle de, som have hørt Die for de religiøse Nørelser, for de kirkelige Vægelses i Landet, maae erkjende, at der her var en Forberedelse. Naar en saa stor Forandring indtraadte i Statsforholdet, saa maatte ogsaa en anden Mand gjøre sig gjældende i Forholdet mellem Stat og Kirke, i Folketings Forhold og de afvigende Troessamfundes Forhold. Men da Grundloven blev givet, var man ikke istand til i det Enkelte at gennemføre den Forandring, som var nødvendig, men sølte heelt vel, at Sagen stillede sig anderledes, naar Kongen ikke længere beholdt den Stilling i Stat og Kirke, som Kongeloven gav ham; man sølte heelt vel, at den borgerlige Lovgivningsmyndighed ikke kunde arve Kongens Magt i Kirken;